

САНА ОЛОХ

СССР ЧУРАПЧЫ ОРОУОНУНААБЫ КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭННТЭР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОУОН НААБЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Орган Чуралчинского районного Комитета КПСС и районного Совета депутатов
трудящихся Якутской АССР

1981 сыл алтынны
15 күнүттөн тахсар

№ 127 (4083)

1971 сыл. Алтынны 26 күнэ
ОПТУОРУНЬУН

Сыаната
2 харчы

ССРС Верховнай Советын ынгырар туһунан ССРС Верховнай Советын Президиумун Ыйааба

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын
Верховнай Советын Президиума уурар:
Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын
ахсыс ынгырылдах Верховнай Советын үбүс сесенигын
1971 сыл сэткенин 24 күнүгөр Москва куоракка ынгырарга.
ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ
Н. ПОДГОРНИЙ.

ССРС Верховнай Советын Президиумун Секретара
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва. Кремль. 1971 сыл алтынны 22 күнэ.

Улахан суолталаах аан дойдутаагы событиее

СССР КК Генеральной секретара, ССРС Верховнай
Советын Президиумун чилинэ Л. И. Брежнев Фран-
цияда официальнойдык ыалдьыттааһына СССР XXIV
сэбинин ылыллыбыт эйэ программанын олоххо киллэ-
ринэ улахан кэрдис билиһынэн тас дойдулар об-
щественностарынан сыаналанар. Л. И. Брежнев Фран-
цияда сылдьыта, — диир суруйар ГВССП КК органа
«Нойес Дойчланд» хаймат, — агардас Советскай Союз
уонна Франция норуоттарын икки ардыларыгар эрэ
буолбачка Европа государстволарыгар бүтүннүүлэригэр
улахан суолталаах. Кини суолтата икки эрэ дойду сы-
һыаннаһыларын хабар буолбатах. Аан дойду улахан
сергэбэлээһининэн Париһы кэтээн көрөр.

«Баһаалыста ыалдьыттаа, Леонид Брежнев» — Париһи
хайматын редакцияһыгар ыстатыйа ити курдук төбө-
лөнөн табыста. Л. И. Брежнев Францияда сылдьыта,
— диир ыйылар ыстатыйада — бары билиһи икки дойду-
ларбыт икки ардыларыгар дотордоһуу бөгөргөһүнүн
көрөр французтарга үөрүүнү адалар.

Л. И. Брежнев Францияда сылдьар кэмгэр Франция
президентин Ж. Помпидуу уонна французскай сала-
лааччылары кытта хас да төгүл көрсүһүөдэ. Бу көрсү-
һүүдэргэ аан дойду баһаамнаһатын проблемаларын,
с.д. иһигэр бөгө туруктаах айны хааччыһы уонна
Европада куттал суох буолуутун бопуруостара ымдык-
таан көрүлүүхтөрө. Кэпсэтинилэргэ Франция уонна
ССРС икки ардыларыгар туһалаах уонна икки өттүттөн
барыһыстаах хардарыта биһигэ үлээһини сайыннарыы
дыүүлэһиллэхтөрө. СССР XXIV сэбинин ылыллыбыт
советскай эйэлээх тас политика Францияда кини били-
рэбили ытар. Франция общественноһа Л. И. Брежнев
каллыттан ити программаны олоххо утумнаах, халбака
суох киллэрин, эйэни бөгөргөтүүгэ үбүлүттүлүк кы-
лаат билиһынэн сыаналыр.

ССТА.

Толорор кыахтаахпыт

Мараалаһы почтовой от-
делениетыгар кэлэр сыллаах ба-
һаамна сурутууга 3000 солку-
байдаах былаан тиэрдилибитэ.
Ити бу күнүрдээри туругунан
5500 солкуобайынан туолла.
Озон соруудагы толорор кыах-
таныбыт. Былаат үлөһүт
буолуодун Күндүт «Илүүтэ»
400 эрэ солкуобайдаах су-
рутан таһынан тарта. Бүтээн
общественнай таргактааһылар
И. А. Сивцев уонна К. Е. За-
харов балайда үчүгэй үлээх-
төр. Ол курдук И. А. Сивцев
300, К. Е. Захаров 108 сол-
куобайынан тиэрдилибит бы-
лааннарын аһардылар.

Кэлэр сылга үчүттэлэр
Ф. Ф. Смирников 75, И. С.
Хонянов 80, оло саһын «Э-
бюдиссэй» П. Е. Сивцев 75
солкуобайдаах араас хайытта-
ры уонна сурунааллары ылан
аарыахтара.
Быһыл билиһи отделениебы-
тыгар «За рулем» сурунаалга
сурутуу аасыт сыллаахтар ба-
лайда элбээтэ. Бу күнүргэ
бөһөтти общественной таргак-
тааччылар үлэлэрин «алды»
ытталлар.

И. ПОПОВ.

почта отделениеһын на-
чаллыгы.

Улуу Октябрь 54 сылын көрсө

Депутаттар бастаан иһэллэр

ОДЬУЛУУН. Олохтоох Со-
вет депутаттара үүт ыаман
үрдэтингэ көхтөөхтүк куотала-
һаллар. Кинилэртөн Дьэчон-
скай Христина Степановна бас-
таан иһэр. Көрөр 15 ынахта-
рыттан 1456-һым кг үүтү ынах-
таах этэ. Ону быһырдан фу-
раажнай ынахыттан 1610-һуу
кг үүтү ыата. Коммунисти-
ческай үлэ ударниктары Дьэч-
ковскай А. П. уонна Капито-
нова З. Д. эмиэ дон бизнестин
ынаһы ытталлар. Кинилэр ынах
ахсыттан 1115—1334 кг үүтү
ыан кэллилэр.

Үлэһиттэр депутаттары оро-
һуоннаары Советын депутата
комсомолица Татьяна Артемья-
на 1478-һым кг үүтү быһырдан
фураажнай ынахтан ыла.

Октябрь 54 сылын көрсө со-
циалистическайдык куотала-
һыга депутат-мааныһыкыттар
өссө үчүгэй түмүгү ситиһэргэ
дыулуһаллар.

БИҢИГН КОРР.

ТРАКТОРИСТАР ҮРДҮН КӨРДӨРҮҮЛЭРЭ

Ленинскэй юбилейнай ме-
даллаах тракторист Сибиря-
нов Петр Николаевич Ленин
аатынан колхоз биһир бастың
механизатора. Кини хайыс-
да сайын механизированнай
оттуур эвенону салайар.

Пятилетка бастаан сы-
лын үс кыбаарталыгар-кини
217 күн үлээтэ. Оһио
«Беларусь» тракторынан,
сымнаһас хорутууга таһаар-
дахха, 697 гектарга тэһиэ-
һэр араас үлэлэри оһордо.
хорудаһын 154 бырыһыан
толордо. Ити кэмгэ 33
центнертэн ордук уматыгы
кэмчилээтэ.

Учаастак трактористар
С. В. Дьэчонскай, А. А.
Егоров, Г. М. Сибиряков
уонна Н. Д. Карлов ити
кэмгэ былааннарын 126—
141 бырыһыан толордулар.
Учаастак үрдүнэн барыта
28 тонна уматык кэмчилэн-
тэ.

Амма учаастагар П. И.
Дорогунов саамай үрдүн
көрдөрүүлэннэ. «Беларусь»
тракторынан оһорбут үлэ-
гэ 830 гектар симнаһас хор-
тууга тэһиэстэ. Итинэн
норматын икки бүтү толор-
рон кэллэ уонна икки тонна
уматыгы кэмчилээтэ.

Бастың трактористар
кыстың кэлбитигэр өссө
күүрэн үлэһиллэр.

Тыа сирийн үлэһиттэрэ! Ба-
ры культуралар үүнүүлэрин
уонна сүөһү иитиитин бо-
родууксуйатын үрдэтин, бо-
родууксуйаны оһорон та-
һаарыыны улаатыннарын!
Техниканы, үлэ уонна маты-
рыйаал ресурсаларын туһа-
ныны тупсарың!

СССР КК Ыһырыларыттан

СССР РАЙНОМУН СЕКРЕТАРА И. П. ЛИСТИКОВКА РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМУН ПРЕДСЕДАТЕЛЭ Р. Р. БУРНАШЕВКА

Субур:ускай аатынан совхоз Кытаанахтаагы отделениеһын
рабочайдары Улуу Октябрь 54 сылын көрсө социалистиче-
скай куоталаһыга киирсэн туран, пятилетка бастаан сыды-
гар 5200 центнер үүтү валовойуонан ыһа былааннаахпытын
5210 центнери ыан, сорукупутун 100,2 бырыһыан, үүтү го-
сударствога атылааһыны 4680 центнери 4708 центнеринэн
аһарбыһыт эбэтэр 100,7 бырыһыан болдьоһун иһинэ, ал-
тынны 25 күнүгөр, толорбуһут туһунан рапордыбыт.

Отделение бары рабочайдары үрүт илэни өссө элбэхтин
мырға сорукутан таһаарылаахтык үлэһини сылдыһаллар.

А. МАКАРОВ,

отделение управляющаё,

И. ПОТАПОВ,

партийнай тэриһтэ секретара.

СЫЛАН СЫЛГЫНТТАРА

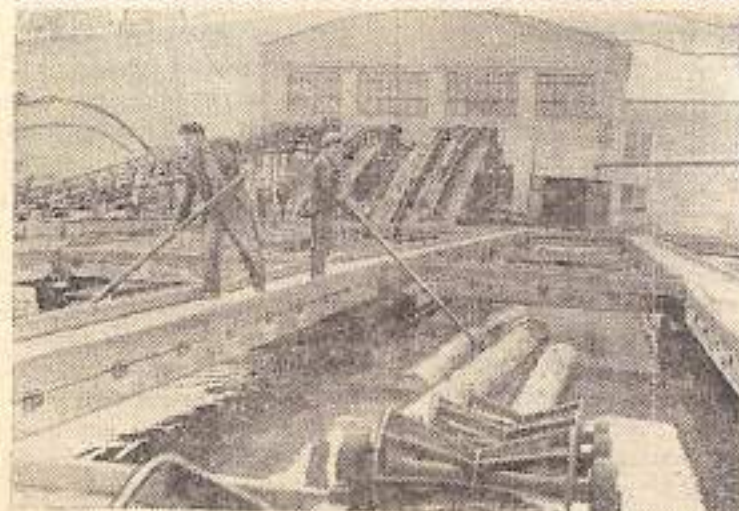
Сыланг отделениеһыгар С. В. эһиэ 71 биһэттэн 82-тэ төрө-
Макаров сылгыһыттар өссө тө. Оттон Новгородов В. В.
ларын салайар. Эһиэ 220 эһиэ балаһа үчүгэй түмүгүн
былаах. Оһортон 161 кулуту нэ, кулун деловоһ тахсыһын
ыланнар, кулун деловоһ тах сыһыны 73,8 бырыһыанга
тиэртиһэр.

Семен Васильевич Макаров
бэйэтэ 76 биһи көрөрүттөн
66 кулуну ыла. Кини делово
вой тахсыһыта 86,8 бырыһыан
буоларын ситистэ. Отделение
үрдүнэн бастың көрдөрүүлэ-
ринэн сылгыһыт Дьэчонскай
Петр Михайлович буллэ. Ки-

Сыланнар сылгыга аһаалаах
күрүөтү, хааччылар туттулар.
Сайын устата 675 центнер
оту оттоотулар. Бу күнүргэ
кыстыгы этэһигэ аһаарар туһу-
гар үлэһини-хааччы сылдыһал-
лар.

П. МАКАРОВ,

билиһи оһи. корр.

Ниваново-Франковский уобалас. Выгодская лесоконби-
ната «Прикарпатлес» трест предприятияларыгар биһир
бастыһылар. Манны маһы таһастааһын саһа бастың
һымадары киниһи туттулаллар. Ити коллектив бы-
лааннаах соруудаһын мэлдэн аһарарыгар ылаһы үөскэ-
тэр. Быһылгы сыл аһыс ыйын устатыгар манны бы-
лааны таһынан бэрт элбэх бородууксуйа оһорулуһа.
Предприятиһега элбэх эргэ учаастактар реконструкция-
лары уонна саналары тутуу ыһтыллар. Саһа пятилет-
када производствениһи кыамталары улаатыһыларын,
бородууксуйаны оһорон таһаарымы 52 бырыһыан, от-
тон үлэ оһорон таһаарыһыта 36 бырыһыан үрдэти-
лиһэ.

Синиовка: реконструкцияһыһыт учаастак биһир
сыһар.

В. Никонич фотота,

ССТА фотохрониката.

A black and white photograph showing a shepherd standing amidst a large flock of sheep. The shepherd is positioned in the center, wearing a dark jacket and a hat, holding a long staff. The sheep are densely packed around him, filling the foreground and middle ground. The background features a hilly landscape with trees and a small building on the right. The image has a grainy, historical quality.

биндин фермаларынан сындырылдыбыт дьон куотала-
быны молдохтун таривит-
терин, куоталабыны дин-
наэхтин таривит жэхоз ис
бэрээдэгин үөрөтү туудом-
матын, агитзалалар дьон
үлбө кытынарныга сөп-
төх көмөү өнөрбөтторун
туууан этте.

Болгария. Кюстединский уокурунка Дыково салына-
ны бастыг чабаннарын улаз аатырын атырар.
Синьжонка: бастыг чабаннартан бирдестерэ Алек-
сандр Илчев баранын үөрүүнү.
В. Мостюков фотота ССТА фотохрониката.

В Машюков фотота ССТА фотохрониката.

Алексеевской

Уон үһүс сезон аһылынна

Таатта народнай тэатры үлэһитэ

саалатыг ар уус-уран самодья-
танынхыг хөрөөнүдээ уон
үйүс төгүд бэйэлэринг талтал-
даах театр дара бийлэһи сэдэ-
хүн аһыллыгыг ар бу үй 12
күнүгэр муһуунар.

Театр директора таб. Мун-
турина Ф. Д. бейетин. дача-
наатыгар театр дьоруу ин-
формациятан үгүс барарыбыл.

Уорүүлээх чаар көрөөттүгү
народнай театр - режиссера
Елизавета Хатылаанова туруу-
руутуван Саха АССР үтүөлээх
артиһа Илья Находич саҥа
сүрүйбүт «Айдааннах дуу-
наахтар» диэн иккис көстүү-
лээх комедията көрдөрүлүннэ.

К. ФЕДОРОВ.

А м м а

УНИВЕРМАГ
ТУТУУТУГАР

Оройгоор кишингэр 149,3 тэд-
хьыгча соднуубайг эсэнтэй
етоностаах адыг шийн үзэ-
дипр универнага тутуулан ула-
хан үлэтэ суньдмэт бүтэн
эрэр. Коммунальгай предприя-
тиелар уонна тусгай тутуу
комбината дуогабар бйымыгы-
нан 136 тэдхьыгча соднуубай-
даах үлэни толорууохтаах. То-
догсай түмүгүнээ 98,5 тэ-
дхьыгча солкуубайдаах араа-
үлэ барда. Универмаг истэ-
нэтин тааарымын үрдүн са-
ланын П. Н. Застежко сала-
ааччылаах 14 кишилээх би-
ригээдэ бастайваантай үлэ-
лэтэ. Бу биригээдэ лэнистэн
Л. Н. Застежко салайар 6
кишилээх биригээдэ универмаг
дэнтин яс оёһонутарын өлө-
р сүлддэр. Монтизм үлэтэ
сүнийүнэи бүтэ, түүнүктөрө
уурдунчулар.

Комбинат рабочаядара Советской Конституция нууун нерсе универмаг дьонотт бугарон комиссияда туттарарга сорууктанан улэликтор.

Мас кэрдиптэ

Промкомбинат байцал 3600 нубический метр тутуу маһыа кэрдэр былааннаах. Итгэлэн 1225 нубический метр маэ кэрдиллэн 1675 нубический метр тэйилиннэ. Холбоонку үрөсөр тутуу маһыа кэрдэр биригээдэни Б. Н. Захаров са- дайат үдэлэтэр.

Шофердар С. С. Стручков
уонна П. Н. Федоров бу кун.

нэргэ наснынаагааг дааг түүг-
ийгтүгээр үлээлээдэг.

Комбинат үнүс кыбартуу-
лаах түзүүгүн 27.5 тыннан
чы салкубайдаах тутуу де-
талдарын: түнүүк араачтын,
аан холуодатын уо.д.а, өрөс
төрүлгөдөргө өтөрдө.

САҢА СЫАХ

Бытовое комбинат басмат сытан ыла юнедиртай сымагы анын үлэлэтэр. Сыха сыт толус ыныгар 6500 солкубайдаах самдаһы толорорун өнүгүтүр 7400 солкубайдаагы толордо. Сыха басманы сыта буолан биллени кээр атырдакы өнүгүтүр. Бу үлэһэ самаскыбастык киирер, Мамтан ыныа сыха атын өнүгүтүрүтүр өнүгүтүрүтүр.

Сырыз А. П. Ударова сал-
лар, Маны тегинен Иван, Ни-
на Ситниковтар үлөңнүлөр,
Калар сылта сымал үлөңтөн
ахсаана 7 нинкәхә тигирә
сайкалалар.

Кырдыбастар көмөлөрө

Абийах сымлаарыта Сомор-
сунга ырыдабастар советта-
ра тараллыбыга, Совет предсе-
дательиин В. А. Неустроева та-
лылыабыттан ырыдабастар
колхоз олобор-дыаһагар ула-
хайнык көмөлөстүлөр. Сайын
устатыгар ыанныксыттар
олорор түөрт квартиралаах
уопсай дьындарын туттулар.
Ордук көхтөөхтүк колхоз пен-
сионердара К. Лазарев, В. Не-
устроев, А. Соломонов үлэ-
лэстилэр.

ПАРТИЙНОЙ
ОЛДЖИ

Ийн итгэлтэр олохгоох партийнэй тэрилтэ (секретарь С. Д. Федотова) үлэ-хиттэр ортолоругар социалистической куоталаһыны уота-куонэ суох тэрийбигитэв тахсыбыттар. Ферма ферманы кытта куоталаспат, биирдиилээн мянныксыттар икки ардыларыгар, бинтэр кичилэр атын хаһаайхыстыбалар мянныксыттарын кытта куоталаһыллара тэриллибэт. Кыбаартал түмүк тэринэн бастыг көрдөрүүлөх мянныксыттарга бириэмийэлэр, вымпеллар туттарылдыбаттар.

Механизатордар, тутуу
үлэнигтерин ортолоругар
куоталааны тэриалибат.
Бастыг коллективтарга би-
ризмиз олдохтомот, үлэ
түмүктөрү өлүс хойутаан
таһаарыллалар.

Монгайты сүүнх шүтэ-
най тэрилтэ коммунистары
активы кытта тодбохунтаа
абаас партийнай муньахта-
рыгар ССКП КК-н «Социа-
листической куоратанын тэ-
рээһинин салгыы түспүсүр
туһунан» уураадынан си-
бээстээн партийнай тэрилтэ
сорукутарын туһунан боппу-
руоһу дьүүлэһиһэ активнай-
дыа барда. Коммунистар
ССКП КК-н уураадыт бүүс-
бүтүннүү астынан туран би-
һиркэллэрин туһунан эппи-
лэр.

Учаастан ыстаарсый бири-
гэдькирэ **Х. Х. Матвеев**

Колхозтаахтар производ-
ственный активностара намы-
сах. Ити итэбэни тэрийэр
үлэ таһымын күүһүрдэн про-
туран туоратыахха сун.

Мушых ныгытлактара
социалистическая дуотала-
пыны кнэгийн тэктэргэ
тунааан маньхэ чыгу со-
рунгары ылыннылар.

—ССКП КК уураабынан
сизбээстээн сокуоталаһы
туһунан бопшуроһу сэтэ.
ны 10 күнүгэр дээрэ мо-
хоттоохтар уопсай муһууах.
тарыгар дьуудуларга.

— Кийн Комитет уураагийн бари агитзонадараацаа били-
бинээрэргэ.

—Идээнэн куоталаһымыла, ры, производство боапуруһутар общественный рейдэлэри, кырдыһас, оһыттаах колхозтаахтар эдэрдэри кытта шефтэһинилэрин тэрийэр. гэ.

Н. СИДОРОВ

ОСКУОЛА ОЛОБО

Овоу итии билини эрэйэр

Одоо нэрбүтүүн-жигийнгийн
нригталамь бэрбэглал, бй-
лалчмы өдүгэр-санаатыгар
ылынан, үтүктэн нлзөмөл.
Оху ырыстан нэрэртэ, на-
далаадын эрх нгсэртэртэ
арай улаастан илэн үөрөнэр.
Ол эрээр нэрбүтүүн-жигийн-
тин ийн барыта таба сн-
наадыр буудбатах. Илэнэч
снбөөстэн одоо эрдэнтэн
үснээбит сына-халтн өй-
дөбүлэр, сөбө суок май-
лы-снглн ийн олохун бй-
лалын тухары үгс була
снлээаччылар.

Агардаг мангал дэ кор-
дэххө, санэ юһини нэгин--
олус элнэгтээх сөрүк,
Озуоха эһин бһнүг өлөх
сайдыгы түргээбһт, эр
санаттан-сананы нэрэрэ, нэ-
тэрэ элбээбһт нэһинээ өлө-
робут. Ол өһин эбонү нэ-
гһнэгэ үс нүүт—төрөлнүү,
оскуола уонна обществен-
ность ыга түмсүүлэрэ өр-
түгүсөөрөөх буолла.

Одо митиланитиэ бастагы
өрүтэ дьыа көргөнүгэ уу-
уулар. Оскуола оҕото
ниэһи олобун үстэп ий-

китян дымтлггэр атларар. Ол илин кыһамнат төрөлүүттэр оҕолор үчүктэригэр кыһамныылдаах, тус эппэтиннэни өйдүүр, үчүгэй майгылаах буоларыт ситиһэллэр. Оттон оҕо кинигэтигэр кыһамнат эбэтэр сымна нымаларынан (кутталыһынан, атаахтатыһынан у.о.д.а.) кинэр төрөлүүттэр оҕолоругар итинник хаачыстыбалары илгэрин ыаралар, үксүтэр кыһтарбат.

Ол эрээрн овдму итин —
бүтүн наука. Ону советская
педагогика минн айнах тал-
һынчанаан сылтаар устала-
рыгар мунгалубут бвай
опытыттан сүүмэрдэн ай-
быта Ити науканы, мунг
саатар киңи сүүн: Соппу-
руостарын төрөннүт бары-
та билэр буолбатах. Оттон
билбэт дьостон орсну науч-
най терүүкк олохурун ил-
тинан эрдэбэккин.

Билээхэ төрөөнүүтэр ор-
толоругар оёнуу ийин боп-
пууостарын ойдотер ныха-
тар суох буолбалахтар. Ху-
лобур, политехника, маас-

сабай өндөгөр үлэ зона-
лыгтар оёону нитин бопу-
руостарыгтар конференция-
лары тарийн ытывааха сол.
Төрүт матырынаал быһы-
тынан К. С. Чирков «Оёо-
ну дьаба» нитин» дьон
1969 сыл Якутскайга тах-
сыбыт кинигэтин туһанаах-
ха Бү кинигэга «Коргон
нитэр күүбэ—үтүө үрөстө-
ригэр», «Оёоту нитини ре-
ним суолтата», «Оёо төрө
атаах, өбөс буоларый?»,
«Төрөһүт авторитетта»,
«Үлэбэ үөрөтүн уолка үлэ-
нэн нитин» дьон о-да ча-
былхай холобурдаах бэ-
сиэдэлэр баадлар Конфе-
ренцияда нти темаларынан
төрөһүттэр тус-тусна бэ-
лэмчэнэн кинигэтин көбө-
тэллэрэ, педагогтар ленин
аваллара наада.

Мин хас бийрдий зан
бу үдэн билэвчтэр бил-
дэрэн, сотору цэмшэн гэ-
рийэллэртгэр багарабын.

А. ВОРИСОВА

Чураңчы абыс кылае-
тайх оркулатын зау-
на.

CCTA KOPP.

Оройуон үрдүнэн алтын-ны 20 күнүнээри сурутууна барыта 72685 солкуобай суу малаах бэчээккэ сурутуу ыһтылына. Ол иһигэр кини хаһыаттарга 942 уонна кини сурунаалларга 7037 экзе-мплары сурутуулунна. Оройуо-оохтоохторо билингити туру-гунаа «Правда» 158, «Сель-ская жизнь» 47, «Советская Россия» 49, «Труд» 22, «Ком-сомольская Правда» 198 эк-земплардарын сурутулар. Ону сарга «Агитатор» 37, «Партийная жизнь» 28, «Сель-ская молодежь» 78 экзе-мплардарга уонна да атын су-рунааллар сурутуу ыһты-лына.

Республиканскай хаһыат-тарга уонна сурунаалларга сурутуу үгүннээн бара турар Оройуон бу кэмгэ 1790 эк-земплар «Кыым» хаһыаты, «Социалистическая Якутия» 183, «Эдэр коммунист» 1164, «Молодежь Якутия» 158 уок-на «Велам буол» 1087 эк-земплардарын сурутта. Оттон олохтоох «Сага олох» ха-һыакка 1885 экземпларга сурутуу ыһтылыбыт.

«Хотугу сулус» сурунаалы 1359 экземплары уонна «По-литинформаторы» 165 экзе-мплары суруттубут.

Калар сыл периодическай бэчээтигэр сурутуу үлэтэ си-бээс Азиятаары отделениеты-гар (начальник: С. Н. Собо-лев) үтүгэйдики бараан иһэр. Бу отделение билингити 117 экземплар кини хаһыаттары, 878 экземплар сурунааллары сурутта. Онон Азия отдела-ниета 7988 солкуобайдаахха сурутууну ыһтыта.

Оройуон киинин государ-ственной тарылталарыгар кэ-лэр сыл периодическай бэчээ-тигэр сурутуу көхтөөхтүк ба-ра турар. Чурапчы орто ос-кулатыгар учууталлар уонна үөрэнээччилэр 3500 солкуо-байдаах бэчээккэ суруттарды-лар. Оттон Чурапчы абыс кы-лаастаах оскулатын коллек-тива 1800 солк. суумаааахха сурутууну ыһтыта. Оройуон-наады промышленнай комби-натка Я. И. Кононова 1200, олох-дьаах комбинатыгар комсомолка Парасковья Тимо-феева 1100 солкуобайдаах

сурутууну ыһтылар. «Сель-хозтехника» оройуоннаады отделениетыгар сурутууну быһыл комсомолка Федора Местникова бэрт дьулуурдаах-тык ыһтыта. Таб. Местникова бу коллективна урут ким да ыһыпатах албэх сууматыгар 1600 солкуобайдаахха тириэр-тэ.

Ол эрэри кэлэр сыл пе-риодическай бэчээтигэр суру-туу уопсай хаамыыта быһыл хаһа да сыллааҕар бытаан. Ону кини хаһыаттары былы-рыгыты кэм бу бириэмэти-нээфэр 469 экземпларынан, кини сурунааллары 752 эк-земпларынан итэбэс сурутан иһэрбит көрдөрөр. Үгүс ха-һыаттарга сурутуу бытаанын итэбэс иһэр наада. Онон бу хаалбыт күннэргэ кэлэр сыл бэчээтигэр сурутуу хаа-мыытын түргэттэргэ сибээс олохтоох отделениеларыгар партийнай, советскай, комсо-мольскай уонна профсоюзнай тарылталар көмөлөрө эрийил-лэр.

С. ЭВЕРСТОВ.

Билиги календарбын

Алтынчы 27 күнүгэр Ком-мунистическай партия уонна Советскай государство убу-луччулаах деятелэ Вацлав Вацлавович Воровскай (1871—1923 с.с.) төрөөбүтэ 100 сылын туолар. Революцион-най үлэтин иһин Воровскай 1899 сыллаахха ыраахтааҕы правительствотынан Вятскай губернияга сыылкаҕа ыһтыл-лыбыта. Сыылкаҕа сылдьан, В. И. Ленин кытары быһач-чы сибээһи олохтообута, ки-лэи юни салаататынан 20

сыл биригэ үлэлээбитэ. Боров-скай РСДРП Собирууҕу бюро-тун тарыйааччы этэ уонна РСДРП(б) П. К. Кыра-ныысса таһынааҕы бюротун салайбыта. В. И. Ленин пар-тийнай прессыны тарыйааччы көмөлөспүтэ, үгүс кистэлэҕ уонна аһаҕас хаһыаттар ак-тивнай үлэһиттэрэ уонна ре-дактордара этэ. 1917 сыл сэ-тинньиттан В. В. Воровскай Скандинавскай дойдуларга эдэр советскай республика бастакы посолунан буолбута.

ССТА фотохрониката.

Врач сүбэтэ ГАСТРИТТАН СЭРЭНИН

Гастрит диэн куртах сүһү-рөн ыалдьыыта ааттанар. Ки-ни икки көрүннээх: эмиссэ, күүснэ уонна далай уһун кэм-нэ ыалдьар.

Куртах алта сүрүн үлэлээх. Бастакытынан, симэһини өгөрүүтэ. Кини 1—2 чаас ус-тата барар. Онуоха ас көрү-мэ, сыта, аманка саамай наа-далаах усулуобуйаанан буолар. Ол кини аһы араастаан ас-таныллыахтаах, сытын, аман-каны тупсарыллыахтаах. Икки-һиннэ, куртах хамсатар үлэтэ. Кини куртах быччыгынары көмөтүнэн барар, нүүһэ 140—100—40 мм. ртутнай ос-туолба уонна мүнүүтэ 3—4 төгүл хатыланар. Кини үлэ-тин харыстыырга нервэ үчү-гэй буолара наада уонна кур-тах бары быччыгынара тэигэ сайынарыллыахтаах. Үсүһү-нүн, хаан оҕоһуутугар көмө-лөһөр. Куртахха фактор на-саа диэн баар. Кини таһыттан киирэр В₁₂ витамини ыһтыа холбостобуна, хаан оҕоһуу-тугар көмөлөөх эттин үөс-түгэр. Ол иһин В₁₂ витамини-

наах астары аһыырга кыһа-маттаахпыт. Холобур: быар, эт, үүт, сыһыт, балык, до-руоһа, күөх сэбирдэхтэр, по-мидор, моркуоп, ханныыста. Эсэ итиннэ эбииххэ сөй ги-мир састаалтаах астары: ки-ниһини, мандарина, салатты, эрихэлэри, сыры, изюму, отонюру, апельсини, хара киллэби, кукурузаны, овсяной, гречневый курууналары, ре-дисаны, сүбүөкүлэни, макао-ны.

Төрдүһүнэн, куртах таһа-рар үлэтэ, Онон ас буһарыл-лыбытын кини куртах киһи организмгар хаалбыт араас буортулаах эттиктэри ыраас-тыыр. Кини үлэтин мөдтөөбүт бөлнөлөрө: бөтүү, көвөрдүн, кырах көөнүүүтэ, хотуолаа-һын, сыптарыһым, хоччохой хатыыта. Итинни түбөлтэлэ-рэ эмчиттэр көмөлөрө хайаан да наадатын өйдүүххэ. Веси-һиннэ, куртах бөйүтигэр итэ-ринэр дыокура. Куртах ууну, арыгыны, глюкозаны, дыоту, бром, солянай кислотаны, водороднай иоднары арыһа-

тык иһэринэр. Онон кини ити үлэтин харыстыыр наадаттан арыгыны иһиллэ суохтаах. Алтынныан, куртахха аһы бу-һарыыга аналлаах араас бак-териаллар бааллар. Кинилэр көмөлөрүнэн ас буһар, аһы-лар, сыгыһар. Куртах ити үлэ-тин харыстыыр сыалтан врач-тай көңүлэ суох эмтэри дьон-нор уһунук тутталара бо-буллар.

Ити үөлэ ахтыллыбыттарга одобуран аһы сибээһидин, күнүгэ түөрттөн итэбэһэ суох аһыарытыгар сүбэлибит. Аһыырга ыксаабакка, үтүгэй-дөх илдьиритэн ыһыстыах-таахпыт. Наһаа итинни эбэ-тэр тымныылы уонна ил-теанах, борту буолбут аста-ры аһаныллыа суохтаах. Та-бахтан, арыгыттан булгуччу аһаастаһыллыахтаах. Нерв-ни тупсарар сыалтан спорт араас көрүннэринэн дьарык-таныахха. Тинс уонна сысты-ганнаах ыарыылартан сэра-ниэххэ. Ыалдьыыт сибиинни биллэххэ тутта эмчиттэргэ кор-дорүүххэ.

П. ПОПОВА,
терапевт.

Чурапчы диэн тыл үөскээбит төрдүн-уһун туһунан сабадалааһыннан оҕоһулубуттар. Олор ортолоругар И. Федосеев, И. Иванов уо. д. а. кини аатын-суолун «Чурапчы—чарапчы—бырапчы» диэн быһаарбыттар. Онуоха Чурапчы диэн тыл суолтатын сахалыы—дьэ, балаан, сарай чарапчыта эбэтэр быранчыта уонна эбэҕилин—күтэн, хаартан иһин хараҕы күлүктэтэр ачыккыта диэн төрүттээһин ыйбаттар.

Бочуоттаах академик Э. К. Пекарскай «Саха тылын тылдьытыгар» билигин: «Чурапчы, селение (3693 таб.); чуралчы, чурумчу, чурунчу (3698 таб.); чарапчы (3577 таб.), чарапчы, чуралчы; 1. навес над входною дверью или над помещением; 2. черепца (кол. русск.) густая волосная (из черного конского волоса) сетка, ср. барышчы»

Маныаха Э. К. Пекарскай Чурапчы диэн тыл дөр-бөөнүн (фонетическай) өттүнэн уонна Саха сирин оро-йуонаарын саҕарылытын уратытын быһааран тыл-дьыкка киллэрбитин болломтово ыһылаахтаах.

«Чурапчы» итиннэ «чарапчы» диэн тыллар бастаан сүһүөхтөрө: «Чу» уонна «Ча.» Онуоха «чарапчы» — «бырапчы» лексическай вариация, хардарыта туттул-лар суолталаахтар. Оттон «Чурапчы» уонна «бурыпчы» (а—у) диэн тыллар тэҥ өйдөбүллөрө суох, Онон Чу-рапчы күөлүн аата саха билингити тылыгар ханнык эрэ тылтан киирэн тыл эбит.

Чурапчы сиритэр-уотугар былыр сахалары кытары тунгус-маньчжурдар өбүгэлэрэ олохсубуттара бил-лэр. (История Якутской АССР, т. 1, М.-Л., 1955, стр. 338—365; История Сибири, т. 1, Л., 1968, стр. 395—402; Г. М. Василевич, Эвенки. Историко-этно-графические очерки. (XVIII—начало XX вв.) Л., 1969, стр. 3—17; уо. д. а.)

Иһинилэр тунгус-маньчжурдар—(Д. Г.) сир-уот аат-тарын хаалларбыттар: Мындабайы, Кыстык-Кутта, алаастар, Уйкүр, Липпэлээх, үрэхтэр Хонду, Илгиттэ, Вэрэ (Одьулуун, Сылга иһилинэктэрэ) уо. д. а.

Чурапчы—күөл аата. Илгиттэ, Куоралы уонна Бараада, Куохара диэн Чурапчы күөлүн аттынаады ааттары билингити саха киниэ иһинилэр ханнык тылтан төрүттээхтэрин тутта быһааран биэрбэт.

Тунгусовед Г. М. Василевич «Эбэҕилин, нууччалыы тылдьытыгар» суруйар: «чирпичу—1. возмочий; 2. грязный; (203—204, 522 стр.)

Сахалыы «Чурапчы» уонна эбэҕилин «чирпичу» диэн тыллар биэр төрүттэн үөскээбиттэрэ буолуо дуо? Эбэҕини тылыгар охсуу (ударение) тыл бастакы уон-на иһинэ сүһүөхтэригэр түбэр (Г. М. Василевич, Грамматический очерк эвенкийского языка: — «Эвенкий-ско-русский словарь», М., 1958, стр. 683.684.). Оттон саха тылыгар үкүс тыл кэлин сүһүөхтөр охсууланар, Онон эбэҕилин «чирпичу» сахалыы саҕарыллыытыгар (произношение) тыл кэлин сүһүөхүнээри уос аһаҕас дөрбөөн «У» аһах аһаҕас дөрбөөнугар «Ы» буола улаарыытынан «Чурапчы» дэммит.

Онон тунгус-маньчжур орлук чыгас эбэҕилин «чи-рпичу»—сытыган уулаах, балааһа, бырыһа диэн уопсай ааттан, сахалыы «Чурапчы» диэн күөл анал аата буола уларыһыта буолуо.

Д. ГАВРИЛЬЕВ.

Редактор Э. Б. Т. Н. С. ОКОЕВОВ.

Комсомол райома уонна оройуоннаады спортсовет урукку комсомольскай үлэ-нит, спортсменка	Культура оройуоннаады отдела уонна үөрөх оро-йуоннаады салаата, учуутал-лар профсоюзтарын райко-ма культура урукку үлэ-нитэ, учуутал
КАРТУЗОВА	КАРТУЗОВА
Анастасия Николаевна	Анастасия Николаевна
хомолтолоохтук өлбүтүтэн боксоньук төрөппүттэри-гэр, аймахтарыгар, табаа-рыстарыгар дириг кутур-даннарын биллэрэллэр.	Анастасия Николаевна хомолтолоохтук өлбүтүтэн бөлнөлөрүн дириг кутурдан-нарын боксоньук төрөп-пүттэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар тиэрдэл-лэр.
Хатылы нэһилиэгин Советын исполкома Хатылытаа-ыи культура дьэтин урукку директора	
КАРТУЗОВА АНАСТАСИЯ НИКОЛАЕВНА	
хомолтолоохтук өлбүтүтэн бэйэтин дириг хомолтоотун боксоньук төрөппүттэригэр, аймахтарыгар, табаарыс-тарыгар биллэрэр.	

Саха бөрүдэтэ 4 саастаах ынах сүтэ. Вэлнэлэрэ: санныы хантаҕайыттан түөһүн хабаи хомоһун аһыгар тийэ кыта-рымтылан көстөр түүлээх, мадан, кулгааҕа кугас, үмүрүстү-гү төрөгөр, дьэҥкир нуостаах, ыламанна үрүг, муһаа сип-кэй, дьэҥкир гуйахтаах түөрт атаҕа уһулукчу мадан, уһун кутуруктаах. Ким булбут Чурапчы с. Ленин уул. 70 №-гэр Тимофеев Илья Ивановичка биллэрэргитигэр.

БИИГИ ААДЫРЫСПЫТ: Чурапчы сэлэһиннэ, Карл Маркс уулусса 12 №-ра. Редакцияга ыһтар сурукка аадырыһы, араспаан-паны, ааты, аҕа аатын толору суруллуохтаах.